РИЗИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИК ВОЙОВНИЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ (НА ПРИКЛАДІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ РУМУНІЇ)

ДУБОВ Г. - доц., к.ю.н., доцент кафедра теорії та історії права та держави Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ORCID ID: 0000-0001-9042-498X
ВІГІРІНСЬКИЙ А. - аспірант кафедри теорії та історії права та держави, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0009-0008-6122-4717
УДК 340.1
DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2025.1.25

Стаття аналізує правові аспекти анулювання президентських виборів у Румунії 2024 року через призму міжнародних стандартів виборчого права та концепції войовничої демократії. Розглянуто суперечливість рішень Конституційного суду, роль спецслужб, цифрові маніпуляції та їхній вплив на виборчий процес. Оцінено міжнародну реакцію (ЄСПЛ, Венеціанська комісія) та потенційні ризики зловживання правовими механізмами.

Ключові слова: Демократичні процедури, Зловживання владою, Верховенство права Войовнича демократія, Анулювання виборів.

Постановка проблеми

Процес анулювання результатів президентських виборів у Румунії 2024 року викликав значний міжнародний резонанс. Юридична суперечливість рішень Конституційного суду Румунії, який протягом чотирьох днів прийняв два взаємовиключні рішення: спочатку підтвердив законність виборів, а потім повністю їх анулював, зумовила також і бурхливу дискусію серед правників щодо проблеми правової визначеності та новітніх ризиків втручання у виборчий процес як шляхом маніпулювання новітніми інформаційними технологіями так і шляхом використання матеріалів спецслужб, які не пройшли незалежної перевірки, як підстави для анулювання результатів виборчого процесу. У цьому контексті питання співвідношення захисту демократії та ризиків її потенційного обмеження дозволяє поглянути на концепцію «войовничої демократії» у новому світлі.

Потенційна загроза цифрових маніпуляцій та дезінформації, яка є сучасним викликом для виборчих процесів, і в поточних умовах є очевидною, потребує засобів для протидії. Водночас залишається відкритим питання, наскільки правомірним є застосування екстраординарних заходів, таких як анулювання виборів, без чітких механізмів перевірки фактів і прозорого судового розгляду.

Метою цієї статті є комплексний аналіз правової ситуації, що виникла внаслідок анулювання президентських виборів у Румунії 2024 року, крізь призму міжнародних стандартів виборчого права, принципів верховенства права та концепції «войовничої демократії»**.**

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Увагу до дослідження такого концепту як войовнича демократія у сучасній наукових працях приділяли Ю.Г. Барабаш, Г.В. Барченко, Д.Г. Севрюков, М.О. О.В. Марусяк, М.О. Ларченко, О.М. Бориславська, О.В. Грищук, проте їх зусилля концентрувались на історичних аспектах, аналізі проблематики заборони діяльності окремих політичних партій, ідеологічних течій. На ризики, пов'язані із можливістю самоскасування демократії, у разі неконтрольованого розширення меж застосування концепту, вказують у своїх дослідженням Карло Інверніцці Акчетті та Ян Цукерман, Патрік Макле, Жозе-Антоніо Сантос.

Виклад основного матеріалу

2 та 6 грудня відповідно, Конституційним судом Румунії було ухвалено Рішення №30 [1] та №32[2], які стосувалися питання анулювання результатів першого туру президентських виборів, що відбулися 24 листопада 2024 року.

Згідно до Рішення №30[1], яке було ухвалено Конституційним Судом Румунії 2 грудня 2014 року визнано вибори такими, що відповідають вимогам закону, суд підтвердив їх результати, мотивувавши своє рішення відсутністю доказів порушень, які могли б вплинути на результати виборів.

Зокрема, суд визнав, що подані заявником докази є недостатніми, зазначивши, що незаконна агітація в мережі Інтернет не вплинула на кінцевий результат. При цьому було констатовано недоведеність «використання автоматизованих ботів для впливу на виборців на користь одного з кандидатів». Були відхилені і інші доводи, які стосувалися правильності підрахунку голосів, поданих виборцями у ході голосування.

Примітно, що в ході розгляду справи було констатовано відповідність виборчого процесу принципам справедливості та прозорості як того вимагає румунське виборче законодавство.

Втім, вже за чотири дні, тобто 6 грудня 2024 року, побачило світло інше Рішення Конституційного суду Румунії за №32 [2], на підставі якого відбулося скасування всього виборчого процесу президентських виборів у 2024 році через нібито виявлені серйозні порушення.

Мотивація Рішення №32 [2] базується на даних, отриманих після розсекречення інформації спеціальних служб, які нібито встановили маніпуляції у виборчому процесі. Вказані дані були надані такими структурами, як Міністерство внутрішніх справ, Служба зовнішньої розвідки, Румунська служба розвідки та Спеціальна служба телекомунікацій. Їх конкретний зміст у тексті не наводиться.

Суд визначив, що виборчий процес був порушений на всіх етапах свого перебігу і включав численні незаконні дії, які вплинули на справедливість і прозорість виборів. Зокрема, констатовано виявлення маніпуляцій голосами виборців через непрозоре використання цифрових технологій та штучного інтелекту, незаконне фінансування виборчої кампанії, включаючи нерозкриті джерела фінансування, агресивну політичну рекламу без належної ідентифікації спонсорів, порушення принципу рівних можливостей для кандидатів через переваги одного з них на цифрових платформах.

При цьому суд наголосив на важливості забезпечення прозорості, чесності та рівних можливостей у виборчому процесі, оскільки це є основою демократичної держави, а також те, що виборцям має бути гарантована можливість отримувати достовірну інформацію, а дезінформаційні кампанії мають бути виключені.

Цікавим є те, що повний текст зазначеного судового рішення було викладено досить стисло - на чотирьох сторінках.

Таким чином, орган конституційного контролю Румунії протягом чотирьох днів дійшов діаметрально протилежних висновків у справах із тотожним предметом, в першому випадку визнавши вибори такими, що відбулися у відповідності до належних стандартів, а у другому – такими, що відбулися із критичними порушеннями. При цьому висновок про критичність порушень було здійснено із урахуванням матеріалів спеціальних служб, які не піддавалися сумніву чи перевірці в судових засіданнях у будь-якій процесуальній формі.

Враховуючи екстраординарність ситуації, щодо наведених подій мала місце неймовірно швидка реакція органів Ради Європи, а саме: Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), а також Венеціанської комісії.

Так, 21 січня 2025 року ЄСПЛ відхилив запит на застосування тимчасових заходів у справі *Călin Georgescu v. Romania* (№ 37327/24), яка стосується рішення Конституційного суду Румунії від 6 грудня 2024 року (№ 32/2024), яким було анульовано результати президентських виборів 2024 року [3].

Заявник вимагав призупинити дію рішення Конституційного суду до розгляду справи ЄСПЛ, відновити виборчий процес, визнаючи результати першого туру, організувати другий тур президентських виборів, вжити заходів для відновлення довіри до виборчого процесу.

Рішенням ЄСПЛ було констатовано, що запит на запровадження тимчасових заходів

не підпадає під дію Правила 39, оскільки тимчасові заходи застосовуються лише у випадках неминучої загрози непоправної шкоди, що не підлягає відшкодуванню чи компенсації. Це рішення не означає, що скарга по суті (щодо порушення права на чесні вибори) є необґрунтованою, натомість підтверджує, що застосування термінових заходів у цій ситуації є недоречним.

Менш ніж за тиждень, а саме: 27 січня 2025 року Венеціанська комісія (Європейська комісія за демократію через право) оприлюднила терміновий звіт на запит президента Парламентської Асамблеї Ради Європи[4], у якому надала відповідь на питання за яких умов та відповідно до яких правових стандартів конституційні суди можуть скасувати результати виборів, зокрема на основі недавнього румунського прецеденту.

У Звіті розглянуто питання скасування виборів у контексті міжнародних стандартів, зокрема: правових норм та стандартів Ради Європи щодо анулювання виборів; компетенції конституційних судів у питаннях виборчих спорів; процедурних питань (як ініціюється процедура, вимоги до прозорості, терміни); критеріїв для анулювання виборів (рівень доказів, необхідність встановлення впливу порушень на результати); ризиків цифрових технологій та дезінформації у виборчому процесі.

Згідно до висновків Венеціанської комісії анулювання виборів має бути крайнім заходом і можливим лише в разі серйозних порушень, які реально вплинули на результати. Підкреслено, що маніпуляції через цифрові технології та штучний інтелект створюють нові виклики для виборчої системи, що потребує оновлення регуляторних норм.

При цьому наголошено на необхідності забезпечити прозорість судових процесів, особливо якщо рішення ухвалюються на основі секретної інформації спецслужб.

Із нашої точки зору, виникнення подібної екстраординарної ситуації потребує теоретичного осмислення, зокрема, через призму концепції «войовничої демократії», оскільки у пункті 4 Рішення №32 [2] судом зазначається, що мета конституційного контролю фактично передбачає забезпечення безперервного дотримання принципу верховенства Конституцій в ході президентських виборів, а також конституційних цінностей, які характеризують румунську державу і які Президент Румунії зобов'язаний поважати і захищати. У даному випадку позиція суду збігається із концептом войовничої демократії, який часто використовується схоже обґрунтування при розгляді питань заборони політичних партій. Логіка ЄСПЛ та науковців утвердилась довкола наступної аксіоми. Якщо політичні партії мають можливості втілювати в життя свої програмні цілі лише в середовищі ліберально-демократичного державного ладу, то якщо цілі їх діяльності передбачають ліквідацію такого ладу, в якому вони функціонують, то за таких умов вони не мають підстав залишатись його учасниками. Проводячи паралель з Рішенням 32 [2], вбачається, що суд апелює і до цінностей, і до зобов'язання Президента (за пост якого відбувається вибори), цих цінностей дотримуватись та поділяти їх, а перемогу здобувати лише законним шляхом. Водночас, обґрунтованість застосування концепту войовничої демократії Конституційним судом Румунії, потребує більш комплексної оцінки.

Одне із сучасних, максимально дискреційних, визначень правового концепту войовничої демократії звучить як юридичне обмеження певних демократичних свобод з метою захисту демократичних режимів від загрози підриву законними засобами. Аксіологічно застосування таких методів намагається обґрунтовувати доцільність та доречність відступу від внутрішнього ліберального правопорядку, заснованого на верховенстві права та принципах свободи, під загрозою надзвичайних обставин, які зазвичай носять невійськовий характер. Войовнича демократія захищає цінності ліберально-демократичних Конституцій, як засадничих принципів організації державного ладу.

З точки зору вчення про державу і право Жана-Жака Руссо, кожен суб'єкт політичного тіла, приєднуючись до суспільної угоди бере на себе зобов'язання як перед іншими членами, так і щодо спільних цінностей, які повинна забезпечувати республіка для своїх громадян, відповідно до укладеної угоди. Ці цілі стосуються як форми урядування, так і інших базових принципів співжиття, при цьому сама суспільна угода, може змінюватись, так само як бути анульованою, лише на базі рішення

суверена, а занепад республіки, серцем якої є законодавча влада, відбувається саме тоді, коли вона втрачає провідну роль у політичному житті як основа суверенної влади. Як може виглядати втрата законодавчою владою своєї ролі та місця? Послуговуючсь словами самого Руссо, тоді коли законодавство не забезпечує дві головні цілі: *свободу* і *рівність*. Вимоги свободи він обґрунтовував тим, що будь-яка партикулярна залежність означатиме, що держава позбавляється сили, рівновеликої цій залежності, а рівність, тому що свобода не може існувати без неї [5, с.62]. Водночас, тому ж Руссо належать слова: «За будь-яких обставин народ завжди має владу змінювати навіть найкращі свої закони, бо навіть якщо йому подобається заподіювати зло самому собі, хто має право стати йому на заваді?» [5, с.65].

Широке визначення войовничої демократії, у її сьогоднішньому прочитанні, доволі далеко відійшло від первинного теоретичного обґрунтування, коли ним обумовлювали можливості виключення певних соціальних груп із політичного життя в країні та здатності впливати на прийняття політичних рішень, чи законодавчих актів. Карл Левенштайн влітку 1937 року, на фоні становлення фашизму, що у подальшому занурить людство у Другу світову війну, зазначав, що цей рух, який фактично анексував законність, повинен був бути забороненим.

Інший німецький юрист, Карл Шмітт у «Легальності та Легітимності» проводив різницю між конституційним ядром і простими конституційними законами, та стверджував, що Веймарська республіка переживала конфлікт між «політичною сутністю» та «позитивною формою», оскільки електоральна сила нацистської та комуністичної партій загрожувала підірвати «буржуазну республіку» формально легальними «парламентськими» засобами. Тому він прямо рекомендує Президенту застосувати надзвичайні повноваження та заборонити ці партії, навіть якщо це суперечить принципу рівних шансів. Водночас різниця між позицією Шмітта та концептом войовничої демократії Левенштайна полягає в тому, що Карл Шмітт засобом вирішення питання вбачав надзвичайний стан, який допускає за замовчуванням обмеження конституційних прав, в той час як концепт войовничої демократії передбачає використання саме процедур без запровадження надзвичайних правових режимів. Логіка Шмітта виходила з того, що політична система складається з рівних суб'єктів, які приймають та які так само підкоряються законам, а виключення з політичної системи рівних подібного собі рівного суб'єкта, неможливе у демократичний спосіб, без набуття тим, хто таке рішення приймає елементів авторитаризму [6, с. 29-32].

Карла Левенштайна, варто віднести до мислителів-реалістів, емпіричні спостереження, які він згадує у своїй праці, формують підґрунтя, яке досліджувало причини успішності рухів на зразок нацизму. Він зазначав, що революційна та підривна пропаганда, послуговуються фундаментальними правами свободи громадської думки, слова та преси, в силу чого вони підлягали особливій охороні. Витончену зброю очорнення, паплюження, наклепу і, не в останню чергу, висміювання самої демократичної держави, її політичних інститутів і провідних особистостей, якими вміло послуговувалась фашистська пропаганда, часто проникаючи із-за кордону з навмисною метою підірвати існуючі конституційні системи, потребували, на його думку, не лише криміналізації окремих діянь, але й поліцейських та адміністративних правил, що забороняють політичну діяльність іноземців або іноземних емісарів на національній території, ввезення або розповсюдження іноземних газет антидемократичного характеру, зовнішню фінансову підтримку [7, с. 94-97].

Однак, варто відзначити, що у підсумку його розмірковування над причинами поширення фашизму та засобами протидії йому, на інституційному і правовому рівнях, не вели до перемоги над загрозою, а обмежували необхідність продовження войовничості як нової нормальності.

Він припускає, що: «Настав час, коли вже не варто заплющувати очі на те, що ліберальна демократія, придатна, зрештою, лише для політичних аристократів серед націй, починає програвати пробудженим масам. Порятунок абсолютних цінностей демократії слід очікувати не від відходу на користь емоціоналізму, а від свідомої трансформації застарілих форм і жорстких концепцій у нові інстинкти «дисциплінованої», або навіть - не будемо соромити-

ся цього слова — «авторитарної демократії» [7, с.90]. Фашизм, на його думку, вміло управляє людськими емоціями і безумовно ідеальним методом було б перевершити його подібними емоційними аргументами, однак, демократія не здатна на це. Тому для того, щоб остаточно подолати небезпеку цілковитої фашизації Європи, необхідно усунути причини, тобто змінити ментальну структуру нинішньої епохи мас і раціоналізованих емоцій [7, с.97].

Послуговуючись як термінологією Левенштайна, так і вченням Руссо, ми маємо можливість констатувати, що загрозу несуть такі рухи та партії, які попри законні методи здобуття повноважень, ставлять за мету підірвати єднісні засади організації суспільства, переглядаючи конституційний ідеал свободи, рівності, багатоманітності, організації влади. В такому випадку є підстави вважати, що обов'язок який виникає у частини політичного тіла, тобто у людини, перед сувереном, тобто народом, не дотримується, оскільки політичне тіло утворене всім народом, щодо цінностей, які були засадничо узгоджені.

Водночас, в умовах сучасного людиноцентризму, думки які висловлював Левенштайн, щодо фундаменту, на якому здатен прорости рух, яких прагне знищити демократію, зазнає рішучої критики. Антула Малкопулу та Людвіг Норман називають таку позицію антипартисипаторською та елітарною, оскільки у центрі антиекстремістської політики, — політична участь мас та визначення її невід'ємною частиною проблеми. Такі судження щодо звинувачень антидемократів у емоційному маніпулюванні масами, — «елітарним розуміння ролі народу в демократії», а також глибоко вкоріненої недовіри до здатності людей керувати собою. В силу цього, автори зазначають, що войовничість Левенштайна не дотримується принцип недомінування, через те свавілля, яке вносить у демократію [8, с.3-4].

Одним із практичних випадків застосування концепту войовничої демократії в правозастосуванні на сьогодні виділяється справа, яка розглядалась ЄСПЛ Батасуна проти Іспанії [9]. У безпосередній оцінці ЄСПЛ зазначає, що політична партія може сприяти змінам закону або правової чи конституційної структур держави за двох умов: по-перше, засоби, що використовуються з цією метою, мають бути законними та демократичними; по-друге, запропонована зміна сама по собі має бути сумісною з фундаментальними демократичними принципами. Крім цього, при розгляді справ такої категорії суди повинні відповісти, чи відповідав розпуск партії принципу «нагальної суспільної потреби» через з'ясування існування правдоподібних доказів того, що ризик для демократії, якщо було доведено, що він існує, був достатнім і розумно неминучим, а також чи становили дії та виступи, приписувані політичній партії, єдине ціле, яке дає чітке уявлення про модель суспільства, задуману та пропаговану партією, яка була несумісною з концепцією «демократичного суспільства».

Таким чином, підсумовуючи, можна зазначити, що правовий концепт «войовничої демократії», в першу чергу зароджувався як ідея заборони, виключення з політичного життя рухів, партій, організацій, які мають можливість реалізувати право на політичну участь в умовах багатоманітного суспільства рівних можливостей, водночас мають на меті, формуючи відповідну суспільну загрозу, змінити цей порядок на такий, що не відповідатиме критеріям демократичності, а методи, які вони використовують можуть бути екстримістськими, терористичними, несумісними з рівною та вільною конкуренцією, однак не виключно такими.

Серед ризиків, про які варто говорити в розрізі цього концепту, знаходиться дискреція, чи те, що Карло Інверніцці Аккетті та Ян Цукерман називають незвіданим елементом свавілля, незалежно від того, яким чином буде прийняте рішення щодо того, що є «ворогом» демократії [10, с.5, 9]. Причина такої сваволі полягає в тому, що рішення про те кого виключити з можливості брати участь у демократичній грі, зрештою, є рішенням, що виходить за межі самої політичної спільноти, яке не може бути узгоджено прийнято демократичними процедурами. Як наслідок замість того, щоб захищати демократію такі рішення надають засоби тим, хто їх приймає довільно виключити невизначено широкий спектр політичних конкурентів із демократичної гри, тим самим обмежуючи демократичну природу режиму. Критерії ворожості не можуть бути чітко визначеними заздалегідь, а аргу-

мент Левенштайна про «емоційність», якщо не розглядати його з точки зору елітарності, є таким, що не може бути використаним, оскільки у виборних режимах всі політичні агенти використовують емоційні підказки та стратегії. До прикладу, Виборчий Кодекс України в статті 51 визначає передвиборну агітацію — як здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата, партію (організацію партії) - суб'єктів виборчого процесу. Передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України.

Що спонукає виборця прийняти чи не прийняти участь у виборах? Що формує переконання віддати свій голос щодо конкретного кандидата, чи не віддавати за жодного? Природа людських рішень і дій це синергія розуму та емоцій, тому виборчі технології, які займаються навіть формуванням образу політика, його одягом, зачіскою, дикцією апелюють не лише до аргументів виборчих програм, серед іншого це дискредитація опонентів, це перебільшення та іноді недостовірна інформація, це обіцянки які не можуть бути здійснені, та навіть все це, попри зусилля виборчих штабів, не завжди забезпечує отримання бажаного результату.

Патрік Маклем слушно зазначає, що «демократія може структурувати себе, щоб мінімізувати загрози шляхом розповсюдження влади, встановлення стримувань і противаг, закріплення судового перегляду та надання інших механізмів, які ускладнюють для антидемократичних сил можливість взяти кермо влади. Але войовнича демократія — застосування антидемократичних заходів для захисту демократії — ризикує знищити «об'єкт, опікуном якого вона є». Парадокс войовничої демократії, розглянутий абстрактно полягає в тому, що войовнича демократія ризикує підірвати саму свободу, яку вона прагне захищати — свободу народу керувати собою — проти загроз, дозволених самою демократією [11, с.505].

Висновки

Ситуація серйозної юридичної невизначеності в Рішеннях Конституційного суду Румунії має бути проаналізована крізь призму концепції войовничої демократії, яка передбачає захист демократичного режиму шляхом обмеження демократичних свобод у разі загрози його знищення. Вкрай важливо мати на увазі суттєві вади застосованого підходу, який у випадку свого поширення та розвитку несе серйозні ризики небезпеки свавільного визначення «ворогів демократії», що може призвести до авторитарних практик. Також не може не викликати занепокоєння використання як доказів закритих матеріалів спецслужб, що із суттєвою імовірністю може легітимізувати політичне втручання у виборчий процес.

В той же час, проаналізована ситуація актуалізує проблему маніпуляції цифровими технологіями, що може становити реальну загрозу. Втім, боротьба з такими практиками має бути збалансованою, оскільки в іншому випадку уявляється надзвичайно складною можливість уникнути порушення свободи слова та політичної конкуренції.

Слід пам'ятати, що застосування подібних екстраординаних методів здійснюється із метою захисту демократії, але водночас строює ризик руйнування її основ у випадку якщо здійснюється необґрунтовано чи вибірково. Демократичні держави мають шукати оптимальний баланс між захистом прав людини та запобіганням антидемократичним загрозам, уникаючи надмірних обмежень та маніпуляцій правовими процедурами.

Література

1. HOTĂRÂREA nr.30 din 2 decembrie 2024 privind cererea de anulare a alegerilor pentru funcția de Președinte al României din data de 24 noiembrie 2024, formulată de domnul Cristian-Vasile Terheș URL: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2024/12/Hotarare_30_2024.pdf

2. HOTĂRÂREA nr.32 din 6 decembrie 2024 privind anularea procesului electoral cu privire la alegerea Președintelui României din anul 2024. URL: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2024/12/Hotarare_32_2024.pdf

3. No interim measures issued against annulment of Romanian presidential election ECHR 022 (2025) 21.01.2025 URL: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-8138373-

SUMMARY

This article examines the legal implications of the annulment of the 2024 Romanian presidential elections through the lens of international electoral standards, the rule of law, and the concept of militant democracy. The unprecedented situation, where the Constitutional Court of Romania issued two contradictory rulings within four days—first confirming the legality of the elections and then fully annulling them—raises fundamental legal and democratic concerns.

The study explores the judicial reasoning behind the court's decisions, highlighting the use of classified intelligence reports as key evidence for the annulment without their verification in an open legal proceeding. This raises critical questions about transparency, judicial independence, and the potential for political influence in constitutional adjudication.

A significant focus is placed on the role of digital technologies and artificial intelligence in electoral processes, particularly regarding allegations of manipulation through digital campaigning, misinformation, and opaque financing mechanisms. The case underscores the growing threat of digital interference in elections, necessitating a reevaluation of regulatory mechanisms to ensure fair electoral competition.

The article further delves into the applicability of the concept of militant democracy, which justifies restrictions on democratic freedoms to protect democracy from internal threats. While originally designed to counter totalitarian movements, militant democracy has evolved into a broader framework that raises concerns about the risk of arbitrary exclusions from the democratic process. The study critically evaluates whether the Romanian precedent aligns with democratic principles or represents a misuse of legal mechanisms for political control.

The international response to this case is also analyzed. The European Court of Human Rights (ECtHR) rejected a request for interim measures, emphasizing that such interventions are only warranted in cases of imminent and irreparable harm. Meanwhile, the Venice Commission issued an urgent report outlining the legal conditions under which constitutional courts may annul elections, reaffirming that such decisions must be grounded in clear, demonstrable, and substantial violations of electoral integrity.

This research ultimately argues that the Romanian case highlights the fragile balance between protecting electoral integrity and preventing judicial or political overreach. The study concludes that legal safeguards must be reinforced to prevent the instrumentalization of constitutional review for political purposes, ensuring that democratic legitimacy is not undermined under the pretext of protecting democracy itself.

By integrating legal theory, comparative electoral jurisprudence, and contemporary challenges in digital election interference, this article provides a comprehensive framework for evaluating the legitimacy of election annulments in modern democracies.

Key words: Election annulment, Militant democracy, Rule of law, Abuse of power Democratic procedures

11400351&filename=No%20interim%20measures%20issued%20against%20annulment%20of%20Romanian%20presidential%20election.pdf

4. CDL-PI(2025)001-e Urgent Report on the cancellation of election results by Constitutional Courts. URL: https://venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDL-PI(2025)001-e&lang=en

5. Жан-Жак Руссо. Про суспільну угоду, або принципи політичного права. Port-Royal. 2001. С. 349.

6. Carl Schmitt. Legality and Legitimacy. Duke University Press. 2004. P. 216.

7. Левенштайн Карл., Войовнича демократія та фундаментальні права. Український часопис конституційного права.2024. Часопис №2. С. 76-98.

8. Anthoula Malkopoulou and Ludvig Norman. Three Models of Democratic Self-Defence: Militant Democracy and Its Alternatives. Political Studies. 2017. P.1–17. DOI:10.177/0032171723504

9. The European Court of Human Rights (Fifth Section). Herri Batasuna and Batasuna v. Spain, Nos. 25803/04, 25817/04. 2009. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93475.

10. Carlo Invernizzi Accetti and Ian Zuckerman. What's Wrong with Militant Democracy? Political Studies. 2017. Vol.65. DOI: 10.1177/0032321715614849.

11. Patrick Macklem. Militant democracy, legal pluralism, and the paradox of self-determination. International Journal of Constitutional Law. 2006. Volume 4. Issue 3. P. 488–516. URL: https://doi.org/10.1093/icon/mol017.